

9. Теремцова Н. В. Бюджетний процес за законодавством України. Бюджетний процес за законодавством України: монографія / –К.: Вид. ТОВ «Інтер Логістик України». 2010. – 240 с.

10. Теремцова Н. В. Аналіз міжнародної практики оподаткування фізичних осіб. Матеріали доповідей укладено за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених./ Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (21 квітня 2011 року). – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. С. 450–452.

11. Теремцова Н. В. До питання поняття податкової системи України: принципи побудови та функціонування в умовах розбудови правової держави. Матеріали доповідей укладено за матеріалами X Ювілейної Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми», яка відбулася 10 червня 2011 року на Інтернет-сайті www.iconf.org.ua – Тернопіль 10 червня 2011 р., Вид. «Вектор», 2011. – 230 с. С. 168–170.

*Герус Тетяна Сергіївна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ*

*Науковий керівник:
Лазнюк Наталія Василівна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Правова система – сформована під впливом об'єктивних закономірностей розвитку суспільства сукупність усіх його правових явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами [2, с. 562].

У сучасному світі сформувалася велика кількість національних правових систем. На 2008 р. членами Організації об'єднаних націй є 192 країни, кожна з яких має власну національну правову систему. Крім того, існують так звані невизнані держави, які фактично також мають власні правові системи, і різноманітні наднаціональні правові системи – міжнародні та релігійні [2, с.563].

При схожості національних правових систем за певними показниками визначають науково-теоретичне поняття, що відображає умовну сукупність правових систем як результат їх порівняльного пізнання, і позначається, як правило, терміном «правова сім'я» (або правовий тип, правове коло, група

правових систем).

Науковці виділяють декілька видів правових сімей сучасності:

1. Романо-германська сім'я.
2. Англо-американська правова сім'я.
3. Релігійна правова сім'я.
4. Традиційна (звичаєва) правова сім'я.
5. Сім'я соціалістичних правових систем.

Відповідь на питання, до якої правової сім'ї належить Україна, залежить від того, яким правовим шляхом йде суспільство, від напрямів правової політики, яка відбивається у прийнятих політико-правових рішеннях, законодавстві, правових цінностях, напрямах професійної підготовки юристів тощо. Правова політика нашої держави здійснюється під гаслом європейського вибору України, стратегічним напрямом сучасної української держави є входження в європейський простір, об'єктивно й історично зумовлений її національним, культурним і правовим розвитком. Головним орієнтиром у поступовому приєднанні правової системи України до сім'ї романо-германського права має стати принцип верховенства права. Метою верховенства права є не просто формальне забезпечення порядку, передбаченого законами та іншими нормативними актами, встановленими державою, а утвердження такого правопорядку, який обмежує свавілля державної, передусім виконавчої влади, ставить її під контроль суспільства, створюючи для цього відповідні правові механізми [1, с.303 - 304].

Отже, найбільш виваженим є погляд, відповідно до якого правова система України тяжіє до східноєвропейської правової традиції і повертається в сім'ю романо-германського права.

Загально визнаним центром розвитку романо-германського типу правової системи є континентальна Європа, тому його називають ще континентальним. Як і англо-американський, романо-германський тип правової системи вважається класичним.

Романо-германський тип правової системи – це сукупність національних правових систем держав, що мають загальні риси, які проявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі давньоримського права і його пристосування (разом із канонічними і місцевими нормами-звичаями) до нових національних умов. Його характерними рисами є домінування нормативно-правового акта як форми (джерела) права, поділ системи права на дві підсистеми – публічну і приватну, диференціація і кодифікація галузей права.

Історичними коренями романо-германського права визнаються римське цивільне право (перш за все й особливо для романської групи) та місцеві звичаї і «закони варварів» германських племен (для германської групи відповідно), що й визначили історичний шлях формування та розвитку правових систем континентальної Європи.

Характерними рисами романо-германської правової сім'ї її є:

- домінування суб'єктивних прав і свобод, а не обов'язків людини;
- галузевий характер права;
- поділ системи права на публічне та приватне право;

- провідна роль у формуванні правових норм відводиться законодавцю;
- єдина ієрархічно побудована система форм (джерел) права, домінуюче місце в якій посідає нормативний акт, наявність писаних конституцій як основних законів держави;
- високий рівень нормативних узагальнень, що досягається завдяки кодифікації, результатом якої є галузеві кодекси;
- суттєве значення підзаконних нормативно-правових актів;
- правовий звичай є другорядною формою (джерелом) права;
- юридичний прецедент виступає в якості допоміжної форми (джерела) права.
- особливе значення має правова доктрина;

Правова система України за своїми типологічними ознаками може бути віднесена до романо-германської правової сім'ї. Під впливом глобалізаційних процесів та в умовах реформування, розвиток сучасної правової системи України характеризується:

- 1) активним формуванням основних структурних частин, що сприяє правильному співвідношенню та взаємодії елементів;
- 2) формуванню механізму самоорганізації, який концентрує зусилля суспільства на необхідному стані рівноваги;
- 3) поступовим приведенням правової системи у відповідність з міжнародними стандартами, насамперед – європейськими, утвердженням під впливом цих вимог принципів правової, демократичної держави та громадянського суспільства;
- 4) спрямованістю правового регулювання загальновизнаними нормами та принципами міжнародного права;
- 5) урізноманітненістю в юридичній науці методологічних підходів до праворозуміння;
- 6) створенням нових інститутів і галузей права та законодавства, виникненням міжгалузевих (комплексних) інститутів законодавства;
- 7) урізноманітненням зовнішніх форм права, що забезпечує динамічність, гнучкість правової системи суспільства [5, с. 283-284].

Самобутність національної правової системи України обумовили певні історичні обставини.

1. Зв'язок з Руською Правдою.
 2. Вплив польсько-литовського періоду.
 3. Дія Магдебурзького права на території України (XIII – XVIII ст.).
 4. Правова система України – Гетьманщина (Війська Запорізького) XVI – XVIII ст.
 5. Перебування українських земель протягом XIX – XX ст. у складі різних державних утворень (Російська імперія, Австро-Угорщина, Польща, Чехословаччина та ін.).
 6. Понад 70 років історії Радянської України (поч. XX ст.) [3, с.52-54].
- Особливі риси національної правової системи в Україні:

1. Зв'язок з романо-германською правовою сім'єю, що обумовлює наявність

традиційних для романо-германського права рис. Тому українська правова система характеризується провідною роллю нормативно-правових актів. Так, основним джерелом права в Україні є законодавчі та інші нормативні акти, на вершині ієрархії – Конституція, далі – закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, підзаконні акти міністерств, відомств, Національного банку України, акти місцевих представницьких та виконавчих органів влади.

Також необхідно підкреслити характерний для української правової системи загальний характер норм права. Норми права встановлюють загальні правила поведінки, таким чином, норма права в універсальній формі встановлює для невизначеної кількості випадків, які правові наслідки настають за тих чи інших фактичних обставин, що описуються абстрактно.

Виокремлюється також кодифікований характер права, яке у цьому відношенні збігається із романо-германською правовою сім'єю. При чому кодифікація права відбувалася послідовно на всіх етапах його розвитку.

Особливо слід звернути увагу на існуючий у правовій системі України поділ права на публічне та приватне.

Особливе значення має і така спільна риса, як доктринальний характер. У правотворчому та правозастосовному процесах України, як і у більшості західних країн, доктрина виступає як одне з неформальних джерел права та має для них суттєве значення.

2. Євроінтеграційний вектор розвитку свідчить про зближення національного права України з європейським правом. У 1995 р. Україна стала членом Ради Європи, виконує взяті на себе зобов'язання щодо реформування правової системи і впровадження до національної правової системи європейських стандартів. З 1990-х рр. відбувається адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У серпні 2000 р. було створено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У листопаді 2003 р. прийнято Закон «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», який передбачає виконання комплексу завдань з адаптації законодавства, спрямованих на реалізацію державної політики щодо створення сучасної правової системи України шляхом вдосконалення правотворчої та правозастосовної діяльності органів державної влади.

3. Можливість використання у певних межах принципу прецеденту. Хоча судовий прецедент не визначається офіційно джерелом права, у такій якості розглядаються постанови пленуму Верховного Суду та акти Конституційного Суду України. Можна дійти висновку, що в Україні починає визнаватися судова правотворчість, а рішення Конституційного Суду України стають джерелом права, що є, поза всяким сумнівом, значним прогресивним чинником для подальшого якісного розвитку конституційного правосуддя [3, с. 54 – 55]. Можна зробити висновок, що сучасна українська правова система знаходиться у стадії перехідного періоду, але вона має певні ознаки, за якими схиляється до романо-германської правової сім'ї, є своєрідним асоційованим її членом.

Список використаних джерел

1. Г. О. Саміло. Теорія держави і права: навчальний посібник. Запоріжжя: «Просвіта», 2010. С. 299 – 307.
2. М. В. Цвік, О. В. Петришин. Загальна теорія держави і права: підручник. Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2009. 584 с.
3. М. Г. Хаустова. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси: стаття. Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2015. С. 51–57.
4. О.Ф. Скакун. Теорія держави та права: підручник. Київ: Правова єдність, 2010. 525 с.
5. С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. Теорія держави та права: навчальний посібник. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 278 – 296.

*Головко Аліна Леонідівна,
здобувач кафедри теорії
держави та права Національної
академії внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Право людини на чисте та сприятливе для життя довкілля розглядається як правова підстава юридичного закріплення природоохоронної діяльності, якій кореспондують екологічні права та обов'язки. При цьому збереження довкілля для нинішнього і майбутніх поколінь вважається спільним обов'язком держави, громадянського суспільства й кожної окремої людини. В юридичній науці відсутній єдиний підхід до поняття природоохоронної діяльності, її ознак, визначення системи суб'єктів, які виконують певні функції в цій сфері, що створює відповідні передумови для виокремлення принципів природоохорони в Україні.

Необхідно зазначити, що принципам природоохоронної діяльності в юридичній науці не приділялося належної уваги. На нашу думку, це пояснюється тим, що принципи природоохоронної діяльності сприймаються лише як основні теоретичні ідеї, концепції, які є абстрактними, не пов'язаними з практичною діяльністю суб'єктів у галузі охорони навколишнього природного середовища, й таким чином є необов'язковими до виконання, а відтак, і завдання щодо встановлення системи цих принципів та їх характеристика – незначущим, другорядним.

Між тим, природоохоронна діяльність – це складне, різнобічне явище правової дійсності, що пронизане певними загальними людськими ідеями, які об'єднують його в єдине ціле і пов'язують із соціальним (екологічним, економічним, культурним, політичним) життям суспільства. Ці найбільш